

Csaba László: viszonylag kevés atomerőmű szerepel a nyugdíjasok fogyasztási kosarában (2. rész)

Millei Ilona | 2022. június 14. 07:08 | hirklikk.hu

„Magyarországon olyan inflációs helyzet van, ami nem vezethető vissza pusztán csak az orosz-ukrán háborúra. Biztos, hogy vannak belső okai is, talán a bérek növekedése, a 13. havi nyugdíj kifizetése, az adó-visszatérítés. Ezek azt jelentik, hogy nálunk is kinyomták a pénzt – nyilatkozta lapunknak Csaba László közgazdász, egyetemi tanár. Elmondta, Magyarországon van miért aggódni: egy széles réteg megélhetési viszonyai nem javulni, hanem jelentősen romlani fognak. Ellentmondás van a gazdasági kényszerek és a politikai akarat között. Ezt pedig nem lehet a végtetekig kimagyarázni.

– Orbán Viktor múlt pénteken a Kossuth Rádióban azzal érvelt, minden a háborún múlik, mert a háború idején háborús infláció van. Valóban csak a háború az oka nálunk a vágató inflációnak?

– A legegyszerűbb módszer nyilván az: mindent, ami rossz a külvilágra kell hárítani (Amerika, arabok, ukránok stb. az okai mindennek), és mindent, ami jó, magunknak tulajdonítani. De ha az ember figyeli a magyar gazdaságot, akkor azt látja, hogy az áremelkedés már egy korábbi időszakban elindult. Azt is látja – ha a magyar gazdaság alapszámait nézzük –, hogy a Magyar Nemzeti Bank elkezdett egy kamatemelési ciklust, és 6,5 százalékra fölemelték az irányadó kamatot, miközben tíz százalék fölött van az infláció. Ez azt jelenti, hogy a kamat durván negatív. Nem lehet úgy számolni, hogy mondjuk három évvel ezelőtt mennyi volt a kamat, mert azt ahhoz az inflációhoz kell mérni, ami akkor volt. Miközben ma Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank – egyébként nagyon helyesen – arról beszél, hogy inflációs veszély van, és a költségvetésnek is utána kell mennie, azért arról nincs szó, hogy ők a fékre léptek volna. Hasonlóképpen van ez a költségvetésben is. Csak a nagyságrendeket mondom: az, hogy 4,5 százalék körüli növekedés mellett, egy majdnem hat százalékos államháztartási hiányt terveznek, azért nem nagyon szigorú dolog. Ugye, a hagyományos felfogás szerint, ha van egy nagyon jelentős növekedési időszak, akkor a költségvetésnek kiegyensúlyozottnak kell lennie, vagy többlettel kell zárnia.

Ehhez képest a mínusz hat, az nem olyan nagy szigorúság. Ugyan már az első megszorító csomag is nagyon durva volt ahhoz képest, amit a választási kampányban ígérgettek, de Magyarországon egymást erősítik a dolgok. Az infláció a gyenge árfolyamot, a gyenge árfolyam az inflációt. Miközben beindult az infláció növekedése, és – az állami megkötések ellenére is – most már bőven tíz százalék

fölött van, az várható, hogy az év hátralevő részében se lesz ez másként. Vagyis itt egy olyan helyzet van, ami nem vezethető vissza pusztán csak az orosz-ukrán háborúra. Biztos, hogy vannak belső okai is, talán a bérek növekedése, a 13. havi nyugdíj kifizetése, az adó-visszatérítés. Ezek azt jelentik, hogy nálunk is kinyomták a pénzt. Egy csomó minden van a Nemzeti Bank eszközei között, amit mennyiségi könnyítésként elhelyeztek, de nem vonták még vissza a viszonylag olcsó finanszírozási formákat. Nem lehet eleget mondani, hogy amikor durván negatív a reálkamat, ez nem egy megszorító politika a nemzeti bank részéről. Az erről való beszéd nem mindegy, nem közömbös, hogy miről beszélnek a döntéshozók a nyilvánosság előtt, de ez még csak a ráutaló magatartás. Ez a csehovi „el kéne menni Moszkvába teát főzni” effektus, nem történik semmi, senki nem megy el Moszkvába, és senki nem főz teát.

– A legfrissebb adatok szerint a balti országokban már majdnem 20 százalékos a drágulás, Csehországban 16, Lengyelországban pedig csaknem 14 százalékos. Magyarországon a drágulás üteme ezektől az államoktól némileg elmarad, 10,7 százalékos. Ez valóban az árstop politikának köszönhető?

– Ez az igazságnak egy része azzal, hogy ezt a fajta kormányzati politikát a kormány szokás szerint jelentős részben a nem kormányzati szereplőkkel fizetteti meg. Nem akarom azt, hogy most mindenki zokogjon, milyen szörnyű állapotban van a MOL meg az OTP, de azért a kormány ezt az eredendően szociálpolitikát a nagy cégekkel végezteti el. Nem mondom, hogy a maga részéről nem tesz hozzá semmit, mert van a kétezer milliárdos megszorító csomag, tehát elindultak ők is a „valamit tenni kellene” úton. Az is igaz, ha a benzintől a csirkefarhátig van ársapka, akkor az lefogja az inflációt, de, hogy ez jó politika-e, arról nagyon megoszlanak a vélemények. Egyfelől azért a benzin ársapkát nem a hajléktalanok meg a leggyengébb 15-20 százalék élvezi, mert nincs autója, hanem a felső középosztály. Ugyanígy a többi beavatkozás is igen jelentős részben őket védi. Azt is tudjuk, ha az állam így beavatkozik, akkor eltorzítja a piaci viszonyokat, kevésbé indulnak el azok a folyamatok, amelyek révén a kereslet meg a kínálat összehangolódik. És ha komolyan vesszük a klímacélokat – amikben mégiscsak megegyeztek a zöld megállapodásban, és számszerű előirányzatokkal globális szinten egy csomó mindent aláírtak –, akkor talán helyes lenne tudatosítani a fogyasztókkal, hogy az olaj és a gáz felhasználása ilyen-olyan okokból korlátokba ütközik. És nem 30 év múlva, hanem most. Ilyen értelemben annak a fajta politikának van értelme, amelyik azt mondja: emberek gondoljátok végig, hogy a mostani körülmények között mennyi olajat, meg benzint használtok fel. Persze, figyelembe véve a hosszabb távú szempontokat, és azt is, amibe mindenki megegyezett az Európai Unióban, sőt, globálisan.

– **A nyugdíjasok júliustól 3,9 százalékos külön nyugdíjemelést kapnak januárig visszamenőleg, ami a 13. havi nyugdíj után is jár. A kiegészítő emeléssel a 2,6 millió nyugdíjasnak együttesen 184 milliárd forint pluszpénzt folyósít egy hónap múlva az államkincstár. De tíz százalék feletti inflációnál mennyire lesz érezhető ez az emelés?**

– Ez az emelés azt jelenti, hogy a kormány valamilyen szinten utána megy a tényfolyamatoknak. Ez mindenképpen jó. De az nem várható, és nem is állította a kormány sem, hogy ezzel a nyugdíjemeléssel kárpótolnák a nyugdíjasokat azért a veszteségért, amit az árak elszabadulása jelent. Az már egy külön beszélgetés tárgya, hogyha a nyugdíjasok fogyasztási kosarát vesszük, akkor abban az atomerőmű viszonylag kis részben szerepel. Ezzel szemben, a közfogyasztási cikkek, a gyógyszerek, zöldségek igen. Amikor vásárolunk, akkor azért látjuk, hogy az élelmiszerek ára nem 10,7 százalékkal nőtt, és a gyógyszereké sem. A nyugdíjas fogyasztói kosarat alapul véve, ott valószínűleg jelentős lemorzsolódás figyelhető meg. Ami bizonyos értelemben elkerülhetetlen, mert a 13. havi nyugdíjnak nem volt fedezete, az politikai ígéret volt, és visszaveszik. Az infláció a legegyszerűbb módja annak, hogy visszavegyék. A 3,9 százalékos nyugdíjemelés biztos nem elég arra, hogy a nyugdíjak vásárlóértéke lépést tartson az áremelkedésekkel. Minél inkább úgy gondoljuk, hogy az infláció tartósan visszatér, és Magyarországon az idén és jövőre is megmarad, és nem gondoljuk azt, ami a konvergenciaprogramban van leírva, hogy magától elmúlik, és jövőre már csak öt százalék lesz az infláció, akkor van min aggódni. Például azon, hogy egy széles réteg megélhetési viszonyai nem javulni, hanem jelentősen romlani fognak. „Aki szegény, az a legszegényebb”.

– **Vagyis egy kvázi „hét bő” esztendő után jön a „hét szűk”?**

– Én nem látom, hogy a gazdasági növekedést mi tudná azon a szinten tartani, amin mondjuk az elmúlt évben volt. A beruházások, az állami- és a magánberuházások is biztos, hogy lassulni fognak. Az ingatlanárak tetőznek, ami annak a jele, hogy a beruházásokban egy visszafogott időszak jön. A bérek nem fognak tudni ugyanolyan ütemben nőni, mint a választási évben. A fogyasztás – pont azért, mert ugyanannyi forintnak kevesebb a vásárló ereje – sem fog olyan ütemben nőni, mint eddig. Ez pedig együttesen azt jelenti, hogy se a beruházás, se a fogyasztás nem tudja húzni a növekedést. Ez nem azt jelenti, hogy Magyarországon nulla növekedés lesz, vagy visszaesés, én ilyen extrém álláspontot sosem vallottam. De azt azért gondolom, hogy az a fajta derűlátás, ami a Pénzügyminisztérium apparátusát jellemzi, kevés hozzá. A nemzeti termék ugyanis nem fog növekedni, ha összetevői közül egyik sem növekszik jelentősen. Ennek következtében alacsonyabb növekedés van, az alacsonyabb növekedés és a magasabb infláció nyilván alacsonyabb foglalkoztatást eredményez. Ezért az emberek nagy részének fogyasztása nem tud olyan ütemben nőni, mint a korábbi időszakban. Ez nincs összhangban azzal, amit a közvélemény-kutatók a választás után mondtak, hogy a választók túlnyomó részének, hetven plusz

százalékának a várakozása nem csak az ország jövőjét, hanem a saját anyagi helyzetét tekintve is igen pozitív volt, merthogy ez ugyanúgy fog tovább javulni, mint eddig. Ez biztos, hogy nem fog bekövetkezni. Az egy feladat a kormányzat számára, hogy ezt valahogy elboronálja, elmagyarázza, elfogadtassa, merthogy ez nem magától érthető. Azt mondják a hozzáértők, hogy a szavazók igen jelentős részben a gazdasági szempontok alapján szavaznak, és az ezzel kapcsolatos várakozásaik határozták meg a szavazataikat. Ebből ugyan nem következik, hogy egy év múlva újra szavazni kell, hiszen van parlamenti többség, van konstruktív bizalmatlansági indítvány. Még ha nem is megyünk az úgynevezett független, ellensúlyozó szervezetek irányába, csak az Országgyűlésben maradunk, akkor is stabil helyzete van a kormánynak. De hogy ez az országon belül egy teljesen új helyzetet jelent majd, amire szerintem nem készültek, az világos. Amikor az egyik oldalról azt mondja a kormányfő, hogy az ársapka marad az év végéig, és a másik oldalról látjuk, hogy mindazok a gondok, amik az olajellátással vannak, fennállnak, akkor láthatóan van egy ellentmondás a gazdasági kényszerek és a politikai akarat között. Ezt pedig nem lehet a végletekig kimagyarázni.